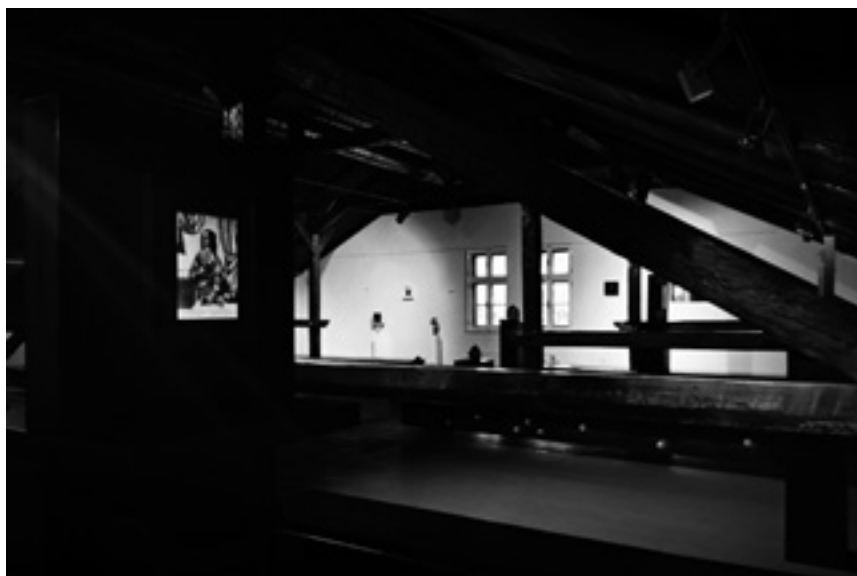

Redefinicje **i Reminiscencje**

Galerie Půda w Cieszynie Czeskim jest placówką działającą od początku lat 80. ubiegłego wieku. Jednym z jej ważnych współzałożycieli był Ladislav Špyrc, który obecnie pełni funkcję opiekującego się nią kuratora. Galeria w czasach późnego komunizmu była miejscem alternatywnym, w którym pokazywano twórczość poszukującą i niekonwencjonalną – np. ówczesną sztukę konceptualną, która nie miała szansy szerszego zaistnienia w oficjalnych instytucjach kultury, promujących wówczas przede wszystkim sztukę o orientacji socrealistycznej. Przestrzenie skromnego, kameralnego poddasza, w których urządzano wystawy – podkreślały dodatkowo alternatywność programu artystycznego placówki. Przez szereg lat działalności galerii, która zmieniła z biegiem czasu pierwotną lokalizację, po raz kolejny adaptując przestrzeń poddasza, tym razem jednak o zdecydowanie większym metrażu – budowała się jej legenda i zauważalny prestiż¹. Zarówno przestrzeń strychu, wraz z jej emotywno-znaczeniowym nacechowaniem, jak i pamięć o konceptualnych oraz alternatywnych wystawach, które w Galerii Půda miały miejsce – mogą się stawać ciekawym punktem wyjścia do proponowania kolejnych projektów i ekspozycji – czasem na zasadzie swoistej „gry” z zastaną przestrzenią i pamięcią dotyczącą kulturowo-artystycznej tożsamości tejże placówki. Obecna przestrzeń Galerii Půda, na najwyższej kondygnacji Kulturalnego i Społecznego Centrum „Střelnice” w Cieszynie Czeskim – jest przestrzenią niezwykle trudną, jeśli chodzi o stworzenie ciekawej aranżacji ekspozycyjnej. Agresywne, ciemne, drewniane belki stropowe i filary, ukośnie opadające płaszczyzny dwuspadowego dachu, niewielka liczba białych, neutralnych ścian – to tylko niektóre architektoniczne warunki, które mogą utrudniać pokazywanie obiektów i dzieł sztuki współczesnej. Między innymi z takimi właśnie problemami przyszło mi się zmierzyć, gdy przygotowywałem w kwietniu 2018 roku wystawę pt. *Redefinicje i Reminiscencje*, na której zostały pokazane zarówno moje, wybrane realizacje, jak i kameralne artefakty autorstwa czeskiej artystki współczesnej – Dášy Lasotovej. Można zaryzykować

» 1 Patrz: strona internetowa o adresie: <http://ospuda.eu/untitled1.html> [dostęp: 20.04.2018].

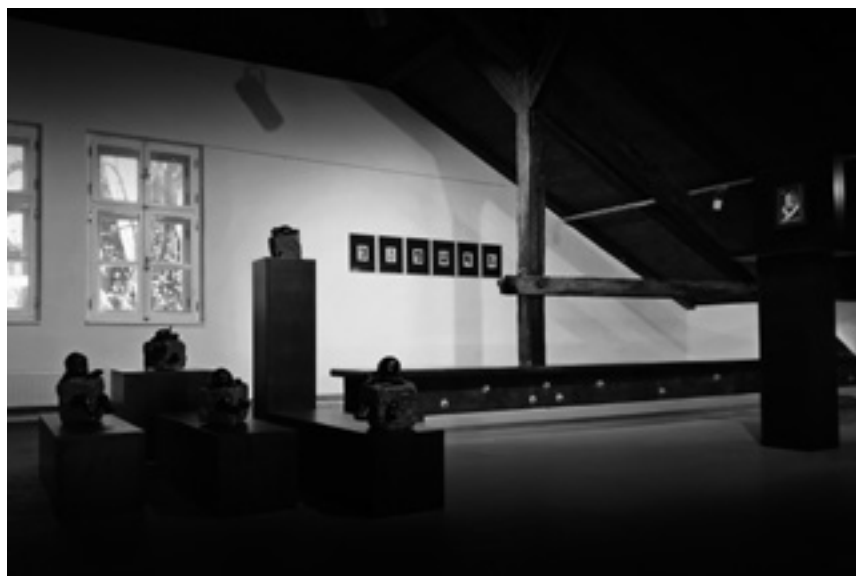
stwierdzenie, że w przypadku pracy nad omawianym przedsięwzięciem odgrywałem również, przynajmniej częściowo, rolę artysty-kuratora, ponieważ opracowałem całą koncepcję merytoryczną tegoż przedsięwzięcia oraz strategię aranżacji, mającej powstać w jego ramach ekspozycji. Naczelną ideą wystawy było pokazanie kameralnych realizacji, w których przedmioty lub „cytaty z rzeczywistości”, ulegały tytułowemu „redefinicjom”, a procesy te uruchamiać mogły zarówno zakresy rozmaicie pojmowanych reminiscencji, jak i „sytuacje refleksyjne”, w wielu przypadkach także o charakterze autotematycznym.

Il. 1. Fragment widoku ogólnego wystawy *Redefinicje i Reminiscencje* (Galerie Půda w Cieszynie Czeskim), na pierwszym planie: praca Dáшы Lasotovej z serii *Wyszywanki* z 2016 roku, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

Potencjał projektu tkwił m.in. w harmonijnej konfrontacji określonych wypowiedzi artystycznych, w której bardzo interesującym wątkiem stawała się propozycja twórcza Dáшы Lasotovej. Artystka ta jest autorką związaną z ostrawskim środowiskiem artystycznym oraz osobą zafascynowaną od wielu lat dwudziestowieczną tradycją sztuki konceptualnej. Jej realizacje twórcze, które Jiří Valoch określił mianem „konceptów lirycznych”, budowane są przy wykorzystaniu: fotografii, praktyki kolażu, przedmiotów „znalezionych” lub „odziedziczonych” oraz adekwatnie przytaczanych elementów tekstowych. Na wystawie *Redefinicje i Reminiscencje* Lasotová zaprezentowała m.in. prace z serii *Czytanie w obrazach* oraz *Wyszywanki*. Inspiracją do stworzenia prac przynależnych do pierw-

szego ze wspomnianych cykli była stara książka o sztuce, wydana w języku niemieckim. Z reprodukowanych w niej obrazów wycięte zostały pewne fragmenty i w ten sposób „zmodyfikowane” reprodukcje, konfrontowane ze stronami z tekstem, podkładanymi odpowiednio pod spód – umożliwiały tytułowe „czytanie w obrazach”, prowokując również pewne przekazy na temat sztuki czy też niekonwencjonalnych związków słowa i znaków ikonicznych. Równie interesujące napięcia pojawiały się w pracach z serii *Wyszywanki*. W tym przypadku autorka cytowała barwne i czarno-białe reprodukcje znanych dzieł malarskich, także przywołanych z archiwalnych

Il. 2. Fragment widoku ogólnego wystawy *Redefinicje i Reminiscencje* (Galerie Půda w Cieszynie Czeskim), na pierwszym planie: praca Rafała Boettnera-Łubowskiego pt. *Hommage à Muybridge (?)* z 2004 roku, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

książek o sztuce, których wybrane fragmenty pokrywała subtelna sieć własnoręcznie wyszywanych dekoracyjnych ściegów. Nieco innym w charakterze zbiorem prac ostrawskiej artystki, zaprezentowanych na wystawie *Redefinicje i Reminiscencje*, był cykl zatytułowany *Faktyczne wspomnienia*, w którym Lasotová wykorzystała niewielkie, skromne przedmioty, będące kiedyś własnością członków jej rodziny i wykreowała za ich pomocą subiektywne i osobiste zarazem „przestrzenie reminiscencji”. Opisane powyżej obiekty i kompozycje podjęły zauważalny i, moim zdaniem, wieloznaczny dialog, z kameralnym zbiorem prac, który, po wnikliwym namyśle, sam postanowiłem zaprezentować na cieszyńskiej wystawie.

Jako artysta od wielu lat, jestem zafascynowany różnymi przedmiotami, zarówno tymi starymi, posiadającymi długą już historię, jak i tymi o jak najbardziej współczesnym pochodzeniu. Poszukuję ich i bardzo często wykorzystuję je w moich działaniach twórczych. Nie każdy bowiem przedmiot posiada cenny potencjał. Często zmieniam jednak, przynajmniej częściowo, istotę „odnalezionych przedmiotów”. Łączą się wtedy one z moimi innymi silnymi fascynacjami – szczególnie dotyczącymi dawnej sztuki, którą szczerze podziwiam, choć zdają sobie jednocześnie sprawę, że obecnie nie sposób już do niej nawiązywać w dosłowny i w imitacyjny

Il. 3. Dáša Lasotová, seria *Czytanie w obrazach*, cytowane i częściowo modyfikowane strony archiwalnej, niemieckojęzycznej książki o sztuce, 2015, fot. Rafał Boettner-Lubowski.

zarazem sposób. Można to jednak czynić poprzez rozmaite współczesne „pryzmaty”. Jednym z nich jest „odkryta” przez ubiegłowieczną awangardę fascynacja przedmiotem: „znalezionym”, „gotowym” czy „zmodyfikowanym”. Za pomocą „przedmiotu, zanurzonego w nietypowym kontekście” można dziś wiele powiedzieć, zasugerować lub po prostu „pokazać”, także w poszukiwaniach „czysto” artystycznych. Preferencje te wpłynęły z całą pewnością na to, co postanowiłem zaprezentować na wystawie *Redefinicje i Reminiscencje*. I tak, w obrębie mojego wyboru, znalazły się w tym przypadku prace, w których stare retro-przedmioty umieszczałem w nietypowych dla nich kontekstach – np.: na płaszczyźnie quasi-muzealnego pejzażu (w kompozycjach zatytułowanych *Redefinicje przedmiotów*) czy

Il. 4. Dáša Lasotová, z serii *Wyszywanki*, strona z książki / elementy wyszywane, 2016, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

Il. 5. Dáša Lasotová, z serii *Wyszywanki*, strona z książki / elementy wyszywane, 2016, fot. archiwum Dášy Lasotovej.

we wnętrzu zabytkowej maszyny do szycia w obiekcie pt. *Retro-Assemblage*. Poza tym istotne stały się również nowe obiekty z 2018 roku, w których wykorzystują potencjał pamiątkowych gadżetów muzealnych lub motywów dawnej sztuki, konfrontując je ze starannie wybranymi, dodatkowymi ele-

Il. 6. Dáša Lasotová, z serii *Wyszywanki*, strona z książki / elementy wyszywane, 2016, fot. archiwum Dášy Lasotovej.

mentami, przez co stają się one nośnikami „kontekstualnie nowej” gry znaczeń i emocji. Przykładami tego typu realizacji są dwa kameralne obiekty autotematyczne, opatrzone przeze mnie przewrotnym tytułem w postaci zaskakującego pytania: „À propos du ready-made?”. I tak, w pierwszym z nich poddany inwersji specyficzny przedmiot (muzealna pamiątka w postaci kariatydy, odlanej ze sztucznego alabastru) zestawiony został z geometryczną formą, stworzoną z odpowiednio zmontowanych ze sobą niewielkich ram-kasetonów. Geometryczny prostopadłościan, postawiony na odwróconej „figuracyjnej podporze”, kojarzyć się może z artefaktem z kręgu ubiegłowiecznej abstrakcji geometrycznej, a „zredefiniowana kariatyda” nadaje całości, stworzonemu obiektowi, wymiaru refleksyjnego i emotywnego nośnika treści. Druga z moich kameralnych prac przestrzennych, wybranych na wystawę *Redefinicje i Reminiscencje*, opatrzona tytułem-pytaniem: „À propos du ready-made?” – to fragmentarycznie wykadrowana grafika cyfrowa, z cytowanym fragmentem obrazu Rafaela pt. *Złożenie do grobu*, zestawiona dodatkowo z niewielkim pendrivem, na którym zapi-

sana została wersja digitalna wspomnianej kompozycji. Opisane elementy zamknięte zostały przeze mnie w ramie-gablocie w taki sposób, że stały się one fizycznie „nieдоступne” dla potencjalnego odbiorcy. I ta praca mogła uaktywniać przekaz autotematyczny, choć można zapewne interpretować ją także na wiele innych sposobów.

Wystawa *Redefinicje i Reminiscencje* oprócz tego, że: „nadawała nowe znaczenia” cytowanym przeze mnie i przez Dąbę Lasotową przedmiotom i motywom, kreując zarazem aurę osobistych i kulturowych reminiscencji – inicjowała również intrygującą grę, zarówno z niełatwą w podejmowaniu zabiegów „ekspozycyjnych”, nie do końca klarowną, strukturą architektoniczną skromnego i nieco surowego poddasza, jak i z pokładami „artystyczno-kulturowej pamięci” ośrodka, jakim jest i była kiedyś, sprzyjająca konceptualnej sztuce, cieszyńska Galeria Půda. Strategia ekspozycyjna, którą podjąłem w kontekście realizacji aranżacji wystawy *Redefinicje i Reminiscencje*, zakładała połączenie, wydałoby się sprzecznych wobec siebie, estetyk wystawienniczych. Zastana, „siermiężna” przestrzeń

Il. 7. Prace Rafała Boettnera-Łubowskiego z mini-serii *À propos du ready-made (?)*, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

architektoniczna, jej podziały oraz jej agresywna, ciemna stolarka „filarowo-dachowa”, a także istniejące w posiadaniu Galerii, pasujące do tego, postumenty i podesty – stały się dla mnie punktem wyjścia do stworzenia „sytuacji przestrzennej”, która zawierała w sobie także elementy „estetyki”

prezentacji quasi-muzealnej. Zaprojektowałem i zmontowałem zaskakujące w swoim oddziaływaniu „czysto” wizualnym „ekspozitory”, zbudowane z zastanych, brązowych galeryjnych postumentów oraz ustawionych na nich, w określonym porządku, czarnych kameralnych ekranów. „Ekspozitory” tego rodzaju zostały ustawione w sześciu miniprzestrzeniach, wyznaczonych przez drewniane elementy architektonicznego wnętrza cieszyńskiego poddasza, co zaakcentowało istotne rytmy w całości konstruowanej ekspozycji. Na wspomnianych „ekspozytorach” zostały pokazane prace Dąsy Lasotovej z serii *Wyszywanki* oraz moje malarsko-objektowe *Redefinicje przedmiotów*. Opisane formy ekspozycyjne kojarzyć się mogły

Il. 8. Rafał Boettner-Łubowski, *À propos du ready-made (?) / Redefinicja przedmiotu*, grafika cyfrowa (odbitka na papierze fotograficznym) / przedmiot cytowany / ramy-gabloty, 2018, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

z „minimal-artowskimi” rzeźbami, na których zostały jednak umieszczone kameralne artefakty, obce pod względem stylistycznym i artystycznym wspomnianej tendencji. Oprócz opisanych powyżej „ekspozytorów” istotną dominantą cieszyńskiego pokazu był układ wertykalno-horyzontalnych, geometrycznych form, na których pokazane zostały obiekty rzeźbiarskie mojego autorstwa z serii *Hommage à Muybridge?* Formy te niedosłownie kojarzyć się mogły z „płynącymi” po podłodze pomieszczenia galeryjnego „łodziemi”, na których osadzone zostały niekonwencjonalne „obiekty przedmiotowo-figuratywne”. Prace Dąsy Lasotovej pt. *Czytanie w obra-*

zach oraz wspomniane wcześniej obiekty mojego autorstwa z serii *À propos du ready-made (?)* – zostały z kolei wyeksponowane na tle białych, szczytowych ścian pomieszczenia galeryjnego, dyskretnie wtapiając się w przestrzeń otoczenia. Opisanie powyżej rozstrzygnięcia ekspozycyjne nie stanowiły z całą pewnością rutynowych efektów działalności projektowej z dziedziny wystawiennictwa, lecz były raczej aktem wykreowania swoistej „instalacji” artystycznej, która odnosiła się do zastanej przestrzeni architektonicznej, ale dodatkowo wyznaczała relacje dialogiczne pomiędzy zaprezentowanymi na wystawie obiektami. Zauważył to podczas wernisażu wystawy *Redefinicje i Reminiscencje* wieloletni animator i kurator Gale-

Il. 9. Rafał Boettner-Łubowski, *Redefinicje przedmiotu III*, akryl na płycie / retro-przedmioty / rama / czarny ekran, 2015, fot. Rafał Boettner-Łubowski.

rii Půda – Ladislav Szpyrc. Tuż przed oficjalnym otwarciem omawianej ekspozycji, 13 kwietnia 2018 roku, Ladislav Szpyrc podkreślił również, że: „jest to jedna z najciekawszych aranżacji wystawowych w Galerii Půda i że wcześniej niczego takiego tutaj nie było – oraz, że ma on wrażenie, iż: aranżacja ta jest sama w sobie formą sztuki, w ramach której przestrzeń poddasza zasadnie zintegrowała się z >symulowaną< przestrzenią pseudo-muzealną”². Biorąc pod uwagę powyższą nieoficjalną wypowiedź

» 2 Opinia Ladislava Szpyrca, wypowiedziana przez wyżej wymienionego, podczas prywatnej rozmowy z autorem niniejszego tekstu, przed oficjalnym otwarciem wystawy *Redefinicje i Reminiscencje*, 13 kwietnia 2018 roku, w siedzibie Galerii Půda w Cieszynie Czeskim.

kuratora Galerii Půda, można by również zaryzykować stwierdzenie, że całość omawianej tu „wystawy-instalacji” można traktować jako swoisty „tekst kultury”, stworzony z „cytatów”, którym są poszczególne, jednostkowe, zaprezentowane podczas pokazu obiekty i kompozycje. Z pewnością wystawa *Redefinicje i Reminiscencje* – poprzez określony dobór prac oraz odpowiedni sposób ich wyeksponowania – jest także w stanie zapraszać niektórych odbiorców do rozważań na tematy dotyczące zagadnień autotematycznych, a więc związanych w tym przypadku z problemami samej sztuki. Zaprezentowane podczas wystawy realizacje, zarówno te powstałe w ciągu ostatnich lat, jak i te stworzone w roku 2018 oraz ich wzajemne relacje, wykreowane w przestrzeni cieszyńskiej Galerii Půda – mogą stać się również impulsem do szerszych rozważań na temat współczesnych wypowiedzi artystycznych, tworzonych w ramach rozmaicie pojmowanych poetyk wizualnych przytoczeń i cytatów. Nie bez znaczenia staje się w tym kontekście artystyczno-kulturowa „pamięć” i „tożsamość” cieszyńskiej Galerii Půda. W swoim czasie galeria ta prezentowała neoawangardową sztukę czeskich konceptualistów, w 2018 roku zaprezentowała natomiast prace, które „łamią” wiele z „klasyczno-konceptualnych”, ubiegłowiecznych dogmatów i stereotypów. Taka perspektywa także uruchamiać może wiele rozważań i pytań o charakterze autotematycznym. W takim kontekście warto zadać jeszcze jedno pytanie, które paradoksalnie otwierać może szereg kolejnych „niewiadomych” i niejasności. Otóż: czy pomimo wielu przewartościowań, jakie dokonały się w ciągu ostatnich lat we współczesnej kulturze, sztuka „oparta na wykorzystaniu cytatu” ciągle jeszcze przez wielu reprezentantów świata sztuki nie jest uważana za „gorszy” rodzaj wypowiedzi artystycznej, szczególnie wtedy, kiedy odnosi się ona do inspiracji i motywów, wywodzących się z dziedzictwa sztuki dawnej? I dalej: czy nie jest ona w pewnych przypadkach sztuką skazaną na peryferyjną obecność w przestrzeniach współczesnego art-worldu? czy nie istnieje wobec niej wiele niesłusznych uprzedzeń? czy zawsze prezentowane są w prestiżowych, oficjalnych instytucjach artystycznych najciekawsze jej przejawy? Tego rodzaju pytania mogą narodzić się także podczas rozważań, dotyczących cieszyńskiej wystawy *Redefinicje i Reminiscencje*; choć jestem przekonany i zarazem mam nadzieję, że nie ulegam w tym przypadku subiektywnemu złudzeniu, iż obszarów rozmaitych rozważań może pojawić się w kontekście namysłu nad wspomnianą wystawą – zdecydowanie więcej. ●

* * *

Dáša Lasotová i Rafał Boettner-Łubowski, *Redefinicje i Reminiscencje*, międzynarodowa wystawa zagraniczna, Galerie Půda w Cieszynie Czeskim, kurator galerii: Ladislav Szpyrc, koncepcja i aranżacja wystawy: Rafał Boettner-Łubowski, wernisaż wystawy: 13.04.2018, godz. 18.00, czas trwania wystawy: 13.04.2018 – 20.05.2018.

Wystawa *Redefinicje i Reminiscencje* została zorganizowana przy częściowym finansowym wsparciu Wydziału Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu jako inicjatywa zrealizowana w ramach projektu badawczego prof. Rafała [Boettnera]-Łubowskiego pt. *Rozważania autotematyczne*.